

**NÄYTTEENOTTAJIEN KOULUTUSVAATIMUSTEN HÖLLENTÄMINEN VAARANTAA
POTILASTURVALLISUUDEN JA LISÄÄ TERVEYDENHUOLLON KUSTANNUKSIA**
-tarvitaan yhteinen päätös siitä, mitä osaamista näytteenottajalta vaaditaan

Viime vuosina lisääntynyt näytteenottotoimintojen siirtäminen näytteenoton ammattilaisilta bioanalytikoilta muille ammattiryhmille on johtanut potilasturvallisuuden vakavaan vaarantumiseen. Syyt tehtävien siirtoon ovat olleet matalammissa palkkakustannuksissa ja työvoiman saatavuudessa. Mediasta olemme saaneet lukea huolestuttavista tapauksista, joissa näytteenotossa tapahtuneista virheistä on syntynyt merkittävää haittaa, mm. vuonna 2016 laboratoriossa terveydenhuollon ammattihenkilön puutteellinen perehdytys, johti näytteenottoon likaisilla neuloilla.

Suomessa tehdään noin 70 miljoonaa laboratoriotutkimusta vuodessa. Selvitysten perusteella on voitu osoittaa, että tutkimusta edeltävän preanalyttisen vaiheen poikkeamia esiintyy noin 1,3 miljoonaan laboratoriotutkimukseen liittyen. Uudelleen otettavien näytteiden suorat vuosikustannukset Suomen terveydenhuollolle ovat noin 10 miljoonaa euroa. Lisäksi syntyy tätä huomattavasti suurempia epäsuoria kustannuksia. Viivästyneen tai virheellisen laboratoriotutkimuksen seurauksena potilaan hoito voi viivästyä ja ennuste heikentyä. Potilaat voivat joutua mahdollisesti virheellisesti valittuihin lisätutkimuksiin tai altistua väärille hoidoille.

Suomen tilanne alkaa muistuttaa potilasturvallisuuden kannalta 1990-luvun Kanadan tilannetta, jossa potilasvahinkojen kasvun seurauksena päädyttiin lainsäädännöllä määrittelemään, minkälainen koulutus oikeuttaa näytteiden ottoon.

Näytteenottajan osaamisen tiedonpuute altistaa virheille. Potilaiden ja yhteiskunnan kannalta on merkittävää, että laboratoriotutkimusten näytteenotto-prosessista aiheutuvien virheiden osuus voidaan minimoida. Näytteiden ottoon osallistuvien tulee hallita koko näytteenotto-prosessi. Riskiä näytteenotossa tapahtuviin virheisiin lisää se, että näytteenottotehtäviä on alettu siirtää terveydenhuollon ammattiryhmille, joiden koulutukseen näytteenotto ei kuulu tai jopa ammattikunnille, joilla ei ole terveydenhuollon koulutusta.

On keskeistä terveydenhuollon laadun ja vaikuttavuuden kannalta, että näytteenottotyötä tekevät alan koulutetut ammattilaiset. Bioanalytikot syventyvät näytteiden ottoon ja niitä sääteleviin kansallisiin ja kansainvälisiin standardeihin ja suosituksiin opintojensa aikana. Näytteenottoa opiskellaan näytteenotto-opintojakson lisäksi kaikissa ammattiaineissa.

On tultu tilanteeseen, että tarvitaan yhteinen konsensus siitä, mitä osaamista näytteiden ottoon osallistuvilta vaaditaan ja miten osaamisen ylläpitäminen varmistetaan. Kiihtyvällä tahdilla muuttuva työelämä vaatii näytteenottotyötä tekevien säännöllistä täydennyskoulutusta. Tehyn 2017 teettämän kyselyn mukaan alle puolet näytteenottotyötä tekevistä pääsi täydennyskoulutukseen. Laissa terveydenhuollon ammattihenkilöistä todetaan, että terveydenhuollon ammattihenkilö on velvollinen ylläpitämään ja kehittämään ammattitoiminnan edellyttämiä tietoja ja taitoja. Pykälässä todetaan myös työnantajan velvollisuus huolehtia täydennyskoulutuksesta.